

وظایف زن در تحکیم بنیان خانواده از دیدگاه امام خامنه‌ای

محدثه رستاخیز¹

چکیده

خانواده کوچکترین واحد تشکیل دهنده جامعه است. در خانواده، زن و مرد در نقش زوجین و سپس در نقش والدین، دو رکن اصلی را تشکیل می‌دهند که به تبع جایگاه‌شان، وظایفی را نیز به عهده دارند. وظایفی که چنانچه به درستی ادا شوند، بنای خانواده مستحکم خواهد شد. در این تحقیق از نظرات آیت الله خامنه‌ای استفاده شده است. این تحقیق با هدف بیان وظایف زن در راستای رسیدن به آرامش کانون خانواده است. زیرا آرامش یکی از مهم‌ترین نیازهای انسان به شمار می‌رود، خانواده بهترین مأمن انسان و شایسته‌ترین کانون برای تبلور سکون و اطمینان است و اگر کانون خانواده مستحکم نباشد یقیناً آرامش نیز حاصل نمی‌شود. این تحقیق به شیوه توصیفی تحلیلی و به روش کتابخانه‌ای به بررسی وظایف زن در تحکیم بنیان خانواده از دیدگاه امام خامنه‌ای پرداخته است. مهمترین دستاوردهای این مقاله عبارتند از: وظایف زن در نقش همسر، حفظ عفاف و رعایت حقوق شوهر، قناعت و صبر بر توان اقتصادی شوهر، حسن خلق، مهربانی و محبت، گذشت، تدین و همچنین وظایف زن در نقش مادری که در این تحقیق به آن پرداخته شده است، جلوگیری از سقط جنین در دوران بارداری، تربیت فرزند پس از تولد، دوستی و محبت با فرزندان.

کلیدواژه‌ها: امام خامنه‌ای، تحکیم، بنیان، خانواده، دیدگاه، وظایف.

1 طلبه سطح دو، حوزه علمیه فاطمیه (سلام الله علیها)، شهرستان کهنوج.

خانواده از جمله مهمترین ارکان یک جامعه است و در حقیقت جامعه از خانواده تشکیل شده است. نهاد خانواده با ازدواج دو نفر در جایگاه زن و مرد به عنوان همسر به وجود می‌آید. در اسلام ازدواج و تشکیل خانواده دارای مقام و جایگاه بسیار ارزشمندی است و برای حفظ آن که نهایتاً منجر به حفظ جامعه می‌شود توصیه‌هایی بیان شده است. اجزاء اصلی هر خانواده را زن و مرد تشکیل می‌دهد لذا مهم ترین نقش در خانواده را این دو نفر ایفا می‌کنند. بنابراین باید روابط بین زن و مرد و به عبارت دیگر «همسران» به گونه‌ای باشد که استحکام خانواده را تضمین نماید براین اساس از نظر قرآن کریم، اساسی ترین اصل در رفتار و تعامل بین زوجین معاشرت به معروف است که صریحاً در آیه دیگر با عنوان «عاشروهن بالمعروف»، (نساء / ۱۹) بیان شده است. شناخت این روابط و تاثیر هر کدام از آنها در استحکام زندگی زناشویی سبب می‌شود تا با تقویت بنیان خانواده زمینه‌های پیشرفت و تعالی خانواده و در پی آن جامعه به شکل بهتری فراهم شود. و از طرفی غالباً اثر پذیری فرزند از طرف مادر است، و به همین علت، حساسی که اسلام برای مادر باز کرده برای غیر او باز نکرده است. نقش زن به عنوان مدیر خانه در تدبیر منزل و مسئول تربیتی فرزندان نقشهای مادری خانه داری، همسر داری همه به عهده زن است که هیچ کس نمیتواند جایگاه او را در این زمینه نادیده بگیرد. این نوشتار به بررسی تاثیر این روابط در استحکام خانواده می‌پردازد.

خانواده مهمترین عامل سازنده نسل آینده اجتماع و روابط فرهنگ حال، گذشته و آینده است و همچنین زمینه ساز رشد عاطفی، ارزشهای فرهنگی، انطباق با جامعه، مراقبت و تربیت فرزندان است تحولات اجتماعی دهه‌های گذشته در سطح جهانی نظام خانواده را با تغییرات چالش‌ها مسائل و نیازهای جدید و متنوعی مواجه کرده و طی همین مدت خانواده به شکلی فزاینده به علل و عوامل متعدد و پیچیده‌ای در معرض تهدید قرار گرفته است واقعیتی به نام طلاق یکی از مهمترین آسیب‌های خانواده اثرگذارترین آسیب‌های اجتماعی از جمله چالش‌های پیش روی جوامع است که با از هم باشی بنیان خانواده و تاثیرات کوتاه مدت و بلند مدت

مالی قانونی فردی و اجتماعی برای فرزندان و بزرگسالان همراه است

در باره این مسئله با توجه به جایگاه و اهمیت ویژه آن تاکنون تحقیقات ارزشمندی انجام و کتب فراوانی نیز نگاشته شده است. به عنوان مثال کتاب «تحکیم خانواده از نگاه قران و حدیث» نوشته محمد ری شهری کتاب «اخلاق خانواده» نوشته سید محمد نجفی و کتاب گرانقدر مفاتیح الحیاة نوشته ایت الله جوادی آملی که تمامی این آثار به صورت کلی به بررسی روابط تمام اعضای خانواده و ارتباط آن با استحکام خانواده پرداخته اند. هم چنین تحقیقاتی در قالب پایان نامه به رشته تحریر در آمده است از جمله «نقش مهارت های اخلاقی در استحکام نظام خانواده از دیدگاه قران و حدیث» نوشته سید عیسی مترجمی که تنها به بررسی تاثیر مهارت های اخلاقی در این حوزه پرداخته است. درباره این موضوع می توان مقالات "عوامل تعالی بخش مؤثر در تحکیم بنیان خانواده در آرای مفسران و اندیشمندان معاصر مسلمان" نوشته امیرحسین باکی پور فرد، فهیمه مؤمنی راد، سید مهدی صدری، "خوش خلقی همسران و تحکیم بنیان خانواده در کلام اهل بیت (علیهم السلام)" نوشته فهیمه مؤمنی راد و زینب شعبانی و همچنین "اصول گزینش همسر و نقش آن در تحکیم خانواده" نوشته هادی حسین خانی را نام برد. اما در این مقاله به صورت مفصل و منسجم به وظایف زنان در بنیان (فاصله) خانواده به طور خاص، از دیدگاه مقام معظم رهبری اشاره شده است. تمام این تحقیقات ارزنده است ولی در بعضی روابط تمام اعضای خانواده بررسی شده و در بعضی نیز تنها به یک بُعد از روابط همسران توجه شده ولی در این نوشتار سعی شده که به طور ویژه تنها به بررسی تاثیر روابط همسران و نیز به بیان نقش بی بدیل مادر و بیان وظایف او که در استحکام بنیان خانواده تأثیر فراوانی دارد پرداخته می شود.

1_ مفهوم شناسی

1_1_ وظایف

وظایف جمع وظیفه لغتی عربیست به معنی آنچه اجرای آن شرعا یا عرفا در عهده کسی باشد، تکلیف، کاری که تکلیف دینی است.¹ در اصطلاح علوم اجتماعی وظایف یا تکالیف گاهی به مفهومی بسیار وسیع برای اشاره به اعمالی (یا حتی خودداری از اعمالی) بکار برده می‌شود که به وسیله مجموعه‌ای از قوانین، امر یا نهی می‌شود؛ قوانینی که بر حوزه‌های مهم زندگی اجتماعی حاکم بوده یا به عنوان قوانین حاکم بر هر نوع همکاری مورد قبول باشند.²

آنچه که در این تحقیق مورد اهمیت است بررسی نقش زن در قالب همسر و مادر در کانون خانواده جهت تحکیم خانواده است.

1_2_ بنیان

بنیان در فارسی به معنی شالوده، بنیاد، دیواربست و بنا می‌باشد.³ در لغت‌نامه‌های عربی مانند نیز این واژه که مترادف واژه بنا است این گونه تعریف شده است؛ و بنیان همان دیوار است.⁴ معنای اصطلاحی بنیان تفاوت چندانی با معنای لغوی آن ندارد و در فارسی به همان معنای شالوده است. و در این تحقیق منظور از بنیان همان شالوده، ریشه، پایه و چنین مفاهیمی است

1-2- خانواده

خانواده واژه‌ای فارسی است که در لغت به معنای خاندان، اهل خانه، اهل البیت، دودمان آورده شده است.⁵ نزدیکترین واژه‌ی قرآنی به آن اهل از ریشه «ء. ه. ل» می‌باشد. که راغب اصفهانی "اهل الرجل" را در اصل به معنای افرادی که با او در یک خانه زندگی می‌کنند بیان می‌کند و سپس بطور مجازی به کسانی که او و آن‌ها را در یک نسب جمع می‌کند اهل بیت آن مرد می‌گوید.⁶

در اصطلاح و تعریف اسلامی خانواده به رابطه‌ی بین دو نا هم جنس که با ازدواج قانونی شکل گرفته، پدید می‌آید و زوجین با هدف دوام و پایایی آن را شکل می‌دهند. در این تعریف خانواده طبیعی‌ترین واحد تولید مثل و فراگیرترین واحد اجتماعی است

-
1. ابن منظور، لسان العرب، ج9 ص358؛ دهخدا، لغت نامه دهخدا، ص634
 2. گولد و کولب، فرهنگ علوم اجتماع، ترجمه: محمد جواد زاهدی، ص63
 3. دهخدا، لغت نامه دهخدا، ص477؛ معین، محمد، فرهنگ فارسی، ص120.
 4. ابن منظور، لسان العرب، ج14، ص94.
 5. معین، فرهنگ معارف فارسی، ج1، ص613.
 6. راغب اصفهانی، مفردات الفاظ القرآن، ص96.

نتیجه گیری

این تحقیق با عنوان وظایف زن در تحکیم بنیان خانواده از دیدگاه امام خامنه‌ای است. همواره انسان برای رسیدن به آرامش تلاش می‌کند زیرا آرامش یکی از اساسی‌ترین نیازهای انسان به شمار می‌رود، و خانواده بهترین مأمن انسان و شایسته‌ترین کانون برای تبلور سکون و اطمینان است. در اسلام ازدواج و تشکیل خانواده دارای مقام و جایگاه بسیار ارزشمندی است و برای حفظ آن که نهایتاً منجر به حفظ جامعه می‌شود توصیه‌هایی بیان شده است. اجزاء اصلی هر خانواده را زن و مرد تشکیل می‌دهد لذا مهم‌ترین نقش در خانواده را این دو نفر ایفا می‌کنند. بنابراین باید روابط بین زن و مرد و به عبارت دیگر «همسران» به گونه‌ای باشد که استحکام خانواده را تضمین نماید برای این اساس از نظر قرآن کریم، اساسی‌ترین اصل در رفتار و تعامل بین زوجین معاشرت به معروف است که یکی از مصادیق آن پرداخت حقوق مالی زوجه از طرف شوهر است. به نظر میرسد ریشه اساسی بسیاری از مشکلات انسان و جوامع بشری، ناشی از افراط و تفریط‌هایی است که به صورت فراوان در زندگی آنان وجود دارد. هر چند انسانها با اندیشه خود و یا بر اساس روشها و برنامه‌هایی که دیگران به او داده اند در صدد رعایت اعتدال در زندگی خود هستند اما همین روشها نیز چون بر اساس فکر محدود بشری باشد ناقص و گاه غیر استاندارد می‌باشند. بدون شک آنچه که خدا ارائه میدهد بدون هیچ عیب و نقص و کاملاً استاندارد می‌باشد؛ و فقط اوست که احاطه کامل و دقیق به تمام جزئیات زندگی انسان دارد. و مقام معظم رهبری چون فردی آگاه نسبت به مسائل دینی و مباحث روز می‌باشند و دغدغه مند نسبت به افراد جامعه و خانواده هستند برای آینده جامعه از این رو توصیه‌هایی نسبت به خانواده و نقش مهم زن به عنوان همسر و مادر در کانون خانواده دارند که به یقین اگر خانواده به واسطه زن مستحکم شود مشکلات اجتماعی نیز کاهش می‌یابد.

در این تحقیق وظایف زن در نقش همسری را همچون 1. حفظ عفاف و رعایت حقوق شوهر 2. قناعت و صبر بر توان اقتصادی شوهر 3. حسن خلق 4. مهربانی و محبت 5. گذشت 6. تدین و همچنین وظایف زن در نقش مادری که در این تحقیق به آن پرداخته شده است 1.

جلو گیری از سقط جنین در دوران بارداری². تربیت فرزند پس از تولد³. دوستی و محبت با فرزندان.

با توجه به اهمیت موضوع پیشنهاد می‌شود¹. در این راستا تحقیقات بیشتری در قالب کتاب تدوین شود تا اینکه مشکلات خانوادگی با ترویج چنین تحقیقاتی کمتر گردد². برگزاری کنفرانس و همایش در این موضوع.

فهرست منابع

***قرآن کریم**

***نهج البلاغه**

3. ابراهیمی اقلیدی، علی، **اصول فرزندداری**، قم: تهذیب، چاپ اول، 1389 ش.

4. ابن منظور، محمد بن مکرم، **لسان العرب**، بیروت: دار صادر، چاپ سوم، 1414 ه ق.

5. اکبری، محمود، **صمیمانه با عروس و داماد**، قم: نورالزهراء، چاپ اول، 1385 ش.

6. تمیمی آمدی عبدالواحد بی تا غرر الحکم و دررالکلم شرح محمد خوانساری تهران: دانشگاه / تهران. ۱۳۶۶

7. حاج علی اکبری، محمدجواد، **مطلع عشق**، تهران: انتشارات انقلاب اسلامی، چاپ هشتم، 1395 ش.

8. حاجی بابائیان امیری، محسن، **روشهای تربیت اخلاقی کاربردی در اسلام با تأکید بر دوره ی نوجوانی و جوانی**، تهران: سروش. ۱۳۸۸

9. حر عاملی، **وسائل الشیعه**، قم: مؤسسه آل البیت علیهم السلام لإحياء التراث، بی جا. بی تا.

10. حرّانی، ابومحمد، **تحف العقول**، قم: انتشارات آل علی علیه السلام، مترجم: صادق حسن زاده، چاپ چهارم، 1384 ش.

11. حسینی، داود، **روابط سالم در خانواده**، موسسه بوستان کتاب، چاپ دهم، 1388 ش.
12. خامنه‌ای، علی، **خانواده**، موسسه فرهنگی هنری ایمان جهادی، چاپ بیست و هشتم، 1400 ش.
13. داودی، محمد تربیت اخلاقی قم پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۹
14. دهخدا، علی‌اکبر، **لغتنامه دهخدا**، تهران: دانشگاه تهران، چاپ اول، 1377 ش.
15. رشیدپور، مجید، **تعدل و استحکام خانواده**، تهران: انتشارات اطلاعات، بی‌جا، 1373 ش.
16. عمید، حسن، **فرهنگ عمید**، انتشارات میلاد، چاپ اول، 1391 ش.
17. کلینی، **الکافی**، تهران: دار الکتب الإسلامية، مصحح: غفاری علی اکبر و آخوندی، محمد، چاپ چهارم، 1407 ق.
18. گولد و کولب، **فرهنگ علوم اجتماعی**، ترجمه: محمد جواد زاهدی، نشر مازیار، چاپ دوم، 1384 ش.
19. مجلسی، محمدباقر بن محمدتقی، **بحار الانوار**، تهران: المکتبه اسلامیة، چاپ چهارم، 1384
20. محمدی ری شهری، محمد، **تحکیم خانواده از نگاه قرآن و حدیث**، قم: موسسه علمی فرهنگی دار الحدیث، سازمان چاپ و نشر، مترجم: شیخی، حمیدرضا، چاپ دوم، 1389 ش.
21. معین، محمد، **فرهنگ معین**، تهران: کتاب پارسه، بی‌جا، 1387 ش.
22. مکارم شیرازی و همکاران، **تفسیر نمونه**، تهران، دارالکتب اسلامیة، ۱۳۷۴ ش
23. -----، **اخلاق در قرآن**، قم: مدرسه الامام علی بن ابی طالب (ع)، چاپ اول، 1377 ش.
24. نجفی، محمدحسن، **جواهر الکلام فی شرح شرائع الاسلام**، بیروت: دار إحياء التراث العربی، مترجم: قوچانی، عباس، چاپ هفتم، 1362 ش.

25. نراقی، احمد، معراج السعاده، قم: انتشارات وحدت
بخش، چاپ پنجم، 1388 ش.